

Katerina Anghelaki-Rooke a Panos Stathojannis

Kolonaki, Kavárna „Filion“, březen 2003

Panos Stathojannis: Myslíte, že člověk se jako básník narodí, nebo se jím stane?

Katerina Anghelaki-Rooke: Nevím. Proč zrovna básník? Narodí se někdo inteligentní, nebo se jím stane? A dobrý dlaždič se tak narodí, nebo se jím musí stát? To je tajemství lidské existence. Záleží na tom, kde a jak člověk vyroste. Záleží na tom, co slyšíte od své matky a otce, jaká je kolem vás atmosféra. Snad nebude znít nehezky, když použiju takovou statistiku: kolik znáte básníků, kteří pocházejí z vesnice? Nemyslím dnes, kdy rozdíl mezi městem a vesnicí téměř zmizely a všichni mají více méně stejné příležitosti. Mluvím o minulosti. Kdo byl Palamas? Buržo. Kdy byl Seferis? Zase buržo. A Elytis a Empeirikos? Víte o někom, kdo by začal nádeničinou nebo jehož matka byla uklízečka, že by se stal básníkem? Já sama si nevzpomínám, kdy jsem poprvé slyšela jméno Shakespeare. Můj otec znal Shakespeara nazpaměť. Maminka znala nazpaměť Malarméa. A mým kmotrem byl Nikos Kazantzakis. Možná, že se někdo narodí s talentem, který mu okolnosti nedovolí uplatnit. To ovšem neznamená, že z těch, kdo se narodili v rodinách, jež jim poskytnou všestranné vzdělání (dobré školy, soukromé vyučování, cizí jazyky atd.), se stanou intelektuálové. Nemusí z nich být vůbec nic. Určitě existuje predispozice. Nevím, jak to jinak vysvětlit.

P.S.: Kdy jste si uvědomila, že jste básnířka?

K.A.R.: Pokud si pamatuji, vždycky jsem něco psala. Už jako dítě jsem mamince diktovala příběhy. Nedávno jsem četla svoje staré deníky. Kdesi tam stojí: „Dnes je mi deset let. Řekli byste, že to není mnoho...“ Fráze „řekli byste“ ukazuje na moji potřebu předvádět se publiku. Deset let... Kdo tě bude číst, chudinko? Prohlásila jsem, že jsem básnířka, když mi bylo sedmnáct a moje báseň „Samota“ byla otištěna v časopise „Nová éra“ spolu s Kazantzakisovou poznámkou, že je to nejkrásnější báseň, jakou kdy četl. I v tom věku jsem měla dost zralosti, abych řekla svým obdivovatelům, že je to přehnané. „Pro Kazantzakise je všechno buď božské nebo škvár. A poněvadž ta báseň není škvár, má ji za božskou...“ Naštěstí jsem nezpychla.

P.S.: Co pro vás znamená jazyk?

K.A.R.: Dřív jsem prohlašovala, že celý život sloužím poezii. Dnes chápu, že jsem celá ta léta nedělala nic jiného, než sloužila jazyku. Poezie je nástroj, médium. K jazyku mám téměř nábožný vztah. Když vyslovím nějakou frázi v angličtině, prožívám a vnímám realitu jiným způsobem, než když řeknu stejnou frázi řecky. Například když se zraním, řeknu v angličtině „auč“, zatímco řecky „ohh“. Jdu tak daleko, že věřím, že jsou to dvě různé bolesti.

P.S.: Má podle vás život smysl sám o sobě, nebo jsme to my, kdo mu ho dává?

K.A.R.: Nevím. Můj kmotr Kazantzakis ve svém díle „Askitiki“ napsal, že v celém tomto koloběhu nelze nalézt jiný smysl než lidskou zatvrzelost (a pýchu), se kterou si člověk odmítá připustit, že život žádný

smysl nemá.... A já? Když dospějeme, myslíme si, že všemu rozumíme, a pak, když dojde na smrt, zjistíme, že nevíme nic. Nikdy nebudeme vědět, kdo vlastně je (jestli vůbec někdo je) za celou touhle pohádkou.

P.S.: Myslíte, že odpovědí je náboženství a boží plán?

K.A.R.: Sotva to může posoudit ten, kdo jako já nevěří. Jsem absolutně přesvědčená, že jakmile se ocitneme pod zemí, je konec. Nic už nás nečeká.

P.S.: Nestavíte se pak k životu tak trochu chamtivě?

K.A.R.: Samozřejmě, že ano! Nic není dost. To ovšem neznamená, že si člověk všechno, co život nabízí, neužívá. Ale bez ohledu na to, jak moc od života dostávám, nedokážu pochopit jeho smysl. Teprve až budu stará a k smrti vyděšená, začnu i já věřit v boží plán.

P.S.: Je tedy podle vás základem víry a náboženství strach?

K.A.R.: Pro mě ano.

P.S.: Znamená poezie úsilí o nesmrtelnost, život po smrti?

K.A.R.: Někdy mám ten pocit. Nevím, jestli některá z mých básní přežije. Ani jak dlouho. Možná jsou lidé, kteří v tom nacházejí útěchu a oporu v životě. Mně to ale nepomáhá. Nepřináší mi to žádnou radost. Nezajímá mě věčnost, která je bez existence.

P.S.: Podle kritiků vaši poezii ovlivňuje a určuje fyzická existence...

K.A.R.: „Tělo je vítězství a porážka snů.“ Nerozlišuji mezi tělem a tajemstvím bytí. Od svého dětství jsem toho hodně prodělala. Všechno, co je zdrojem poezie nebo zoufalství, musí nejdřív přijít skrze moje tělo, které reaguje na počasí, na věk, nemoci, bouře, lásku. Cokoli začnu, cokoli dokončím, nebo cokoli se mi nepovede, je pouhé nic, jestliže chybí podstata, která se nazývá tělo. Nejvznešenější ideje, nejušlechtilejší záměry závisí na raním kašli, na funkci dýchacího, zažívacího a krevního systému...

P.S.: Kde jsou počátky vaší poezie? Kterí básníci vás ovlivnili?

K.A.R.: Literární kritikové se domnívají, že v mé poezii žádné zřetelné vlivy nejsou. Příčina je asi prostá. Vždycky jsem měla špatnou paměť a poslední dobou je to ještě horší. Zpaměti neumím skoro nic. V hlavě mi neprobíhá žádný vnitřní rozhovor, nepočítám-li Kavafise a snad Rimbauda, Karouzose. V dětství a v dospívání jsem četla a obdivovala Porfyrase a Malakasise. Obdivovala jsem čistou poezii, která nechtěla

řící víc, než „Já jsem poezie“. Nic sociálního, politického nebo teoretického. Nemám na mysli čistou poezii jako směr, ale jako realitu.

P.S.: Nemyslíte, že poezie nemá jen pozorovat, zaznamenávat a vyjadřovat, ale také zaujímat postoje k věcem kolem?

K.A.R.: Myslíte zřejmě angažovanou poezii. Taková poezie existuje, ale to není moje poezie. Teď řeknu něco maličko antifeministického -- nevěřím, že by báseň napsaná ženou mohla někdy být národní hymnou.

P.S.: Je snad nějaká mužská a ženská poezie?

K.A.R.: Na první pohled není. Když ale začnete poezii zkoumat, něco takového objevíte. Netuším, co se stane za dvě stě let, ale dnes není pro ženy snadné vyjádřit se. Muži mají volnost, kterou jim dává uplynulý čas. Svoje problémy už vyřešili, a teď si mohou dovolit mluvit o svém státu, národu a ideálech. Ženy naproti tomu, přes velký pokrok ve věci rovnosti během minulých desetiletí, mají stále před sebou dlouhou cestu. Ženy ještě v poezii nevyčerpaly téma své ženskosti. A protože mluvíme o poezii a ženách, budu citovat ze své básně: „jste muži a nelze do vás vniknout“...

P.S.: Jak byste si představovala svoje místo v historii řecké literatury?

K.A.R.: Nejsem si jistá, zda některá z mých básní přežije zkoušku času. Pokud se to stane, přála bych si, aby moje poezie zůstala hlasem přirozenosti. To, co vychází z mé poezie, ať už je to z mé hlavy nebo těla nebo z historických podmínek, ve kterých žiji, lze charakterizovat jako přirozenost. Víím, že existují i velká umělecká díla, která mohou být do jisté míry umělá, ale to není můj případ.

P.S.: Je poezie užitečná?

K.A.R.: Poezie pouze stále znovu klade nezodpovězené otázky, týkající se existence. Často jsem přemýšlela o její „užitečnosti“. Byla jsem na rozpacích, když mě na ulici zastavovali lidé a svěřovali se mi, že jim moje poezie velmi pomohla. Přisahám, že netuším, co by můj život, moje osobní zkušenosti, dobře nebo špatně vyjádřené v mé poezii, mohly lidem dát. Možná sloužím vyššímu účelu, než si myslím. Neznám odpověď.

P.S.: Co dala poezie vám osobně?

K.A.R.: Poezie mi vždycky pomáhala žít. A pomáhá mi žít i dnes.

Přeložila Zuzana Mayerová